

Vergaderjaar 2023–2024

36 560

Financieel jaarverslag van het Rijk 2023

Nr. 17

LIJST VAN VRAGEN EN ANTWOORDEN

Vastgesteld 4 juni 2024

De commissie voor Rijksuitgaven heeft een aantal vragen voorgelegd aan de Algemene Rekenkamer, over het rapport Staat van de rijksverantwoording 2023 (Kamerstuk 36 560, nr. 3).

De Algemene Rekenkamer heeft deze vragen beantwoord bij brief van 4 juni 2024. Vragen en antwoorden zijn hierna afgedrukt.

De fungerend voorzitter van de commissie,
Sneller

De griffier van de commissie,
Weeber

Vraag 1

Welk deel van de uitgaven van 421 mld. is «extra geld»? Welk deel komt uit het coalitieakkoord 2021 en welk deel is later toegevoegd? (Blz. 9)

De netto-uitgaven van € 421 miljard zijn gerealiseerde uitgaven in 2023. Omdat «extra geld» niet apart geormerkt wordt (en wordt toegevoegd aan bestaande begrotingsartikelen), is over het algemeen niet te achterhalen hoeveel van de gerealiseerde uitgaven «extra geld» is. Daarom keken we voor het «extra geld» in 2023 naar voorziene uitgaven. Hierbij keken we alleen naar de grote categorieën: crisisuitgaven, hersteluitgaven en extra uitgaven uit het coalitieakkoord van kabinet-Rutte IV. In totaal was er in 2023 € 32,4 miljard voorzien hiervoor. € 17,1 miljard hiervan was voorzien voor maatregelen uit het coalitieakkoord. De overige € 15,3 miljard was voorzien voor crisisuitgaven (€ 12,6 miljard) en hersteluitgaven (€ 2,7 miljard). De crisis- en hersteluitgaven zijn toegevoegd na de aanvang van het kabinet-Rutte IV.

Vraag 2

Kunt u bij figuur 6 alle bedragen per jaar en uitgave vermelden? (Blz. 9)

De bedragen van de figuur corresponderen met de volgende tabel.

Bedragen in miljoenen €	2022	2023	2024	2025	2026
Coalitieakkoord defensie	500	1.900	4.100	4.200	3.000
Coalitieakkoord klimaat	0	1.112	2.558	4.204	6.721
Coalitieakkoord onderwijs	1.905	2.790	4.010	3.680	3.870
Coalitieakkoord overig	3.340	10.627	12.656	14.294	11.880
Coalitieakkoord stikstof	0	700	1.300	1.500	3.300
<i>Coalitieakkoord totaal</i>	<i>5.745</i>	<i>17.129</i>	<i>24.624</i>	<i>27.878</i>	<i>28.771</i>
Crisis – Covid-19	15.885	3.263	539	147	4
Crisis – Energiemaatregelen	3.496	4.359	179	0	0
Crisis – Oekraïne	4.461	4.999	4.984	2.049	441
<i>Crisis totaal</i>	<i>23.842</i>	<i>12.622</i>	<i>5.702</i>	<i>2.196</i>	<i>445</i>
Herstel – Groningen	9.335	757	1.586	1.050	1.050
Herstel – Toeslagen	1.122	1.912	1.763	780	283
<i>Herstel totaal</i>	<i>10.457</i>	<i>2.669</i>	<i>3.349</i>	<i>1.830</i>	<i>1.333</i>

Alle bedragen van alle jaren betreffen voorziene uitgaven en zijn dus geen gerealiseerde uitgaven. De coalitieakkoordbedragen zijn de voorziene uitgaven uit de Startnota van Kabinet-Rutte IV. De bedragen voor corona, Oekraïne en het herstel toeslagen komen uit de gelijknamige bijlages van de Najaarsnota's van 2022 en 2023, en de Miljoenennota 2024 (voor de jaren 2024–2026). De bedragen voor energiemaatregelen en Groningen komen uit de (ontwerp)begrotingen van EZK. In alle gevallen zijn negatieve uitgavenreeksen niet meegerekend als extra geld. Op pagina 71 van de Staat van de rijksverantwoording lichten we de bronnen voor figuur 6 verder toe.

Vraag 3

Hoeveel van de 31,4 miljard bij de aanvullende post is juridisch verplicht? (Blz. 11)

Niets van deze € 31,4 miljard is juridisch verplicht. Dit is een kenmerk van de aanvullende post-procedure. Voor deze € 31,4 miljard is er nog geen door het Ministerie van Financiën goedgekeurd onderbouwd bestedingsvoorstel; het geld is nog niet overgeheveld naar de departementale

begroting. Pas als departementen het geld op hun begroting ontvangen kunnen zij er verplichtingen mee aangaan en dan ontstaan verplichtingen in juridische zin.

Vraag 4

Hoeveel ondernemers moeten de tegemoetkoming energiekosten uiteindelijk terugbetalen (absoluut getal)? (Blz. 24)

De in de *Staat van de rijksverantwoording 2023* genoemde «95% van de ondernemers» is verdeeld in 2.135 ondernemers (26%) die het voorschot helemaal moeten terugbetalen en 5.744 ondernemers (69%) die een deel van het voorschot moeten terugbetalen. Deze cijfers komen uit de Kamerbrief van de Minister van Economische Zaken en Klimaat van 7 maart 2024 (Kamerstuk 32 637, nr. 612).

Vraag 5

Hoeveel zal er in 2025, 2026 en 2027 extra geïnvesteerd moeten worden om de NAVO-norm van 2% te halen? (Blz. 43)

In de *Staat van de rijksverantwoording 2023* en in het rapport *Verantwoordingsonderzoek 2023 Defensiematerieelbegrotingsfonds (K) (Kamerstuk 36 560 K, nr. 2)* geven wij aan dat Nederland in 2024 en 2025 de NAVO-norm van 2% benadert en dat in 2026 de totale defensie-uitgaven zouden zakken tot verder onder de NAVO-norm van 2%. Deze bevinding is gebaseerd op de meerjarenramingen uit de vastgestelde defensiebegroting 2024. Echter, indien het parlement zou instemmen met de voorgenomen stijging van de defensie-uitgaven conform de Voorjaarsnota 2024, kunnen de defensie-uitgaven in 2025 en 2026 aan de 2%-NAVO-norm voldoen, terwijl er in 2027 € 2.937 miljoen extra geïnvesteerd zou moeten worden om de norm te halen. Deze raming baseren wij op de ontwikkeling van het bruto binnenlands product (bbp) zoals opgenomen in de meest recente middellangetermijnraming van het Centraal Planbureau (MEV 2024, 19 september 2023). Zie volgende tabel.

<i>Bedragen in miljoenen €</i>	Bbp (MEV 2024)	NAVO-norm 2% bbp	Uitgaven Defensie (Voorjaarsnota 2024)	Vershil
2025	1.115.200	22.304	22.367	63
2026	1.160.600	23.212	24.560	1.348
2027	1.206.100	24.122	21.185	- 2.937